

דברי מחשבה והלכה, ומהנעשה בבתי הכנסת

לע"נ יוסף בן אליה וחממה ז"ל לבית גיאת
לע"נ משה בן זילפה ואליאס ז"ל לבית חיימי

נושא השבוע: נטילת ידיים (כא)

י' חשוון תש"פ 1297 (שנה כה')

ההפטרה: "למה תאמר" (ישעיה מ)

פרשת לך-לך

"ויאמר ה' אל אברהם לך לך מארצך.... אל הארץ אשר אראך" (יב,א)

מדוע לא אמר הקב"ה לאברהם בפירוש לך לארץ כנען, ארץ ישראל? הרבה תירוצים נאמרו בדבר, ראשית, שהיה זה חלק מהנסיון, כי קשה לאדם ללכת מבלי שיאמר לו יעד ברור ומוגדר, ומסביר "אור החיים" הקדוש: למילה "אראך" שתי משמעויות, האחת-שאני אראה לך את הארץ והשנייה-ואראה לארץ אותך. כי ארץ ישראל מצפה לבני ישראל, להם היא נותנת את פריה ורק כשהם בה שורה עליהם שכינה, וכל זאת מתי? שעושים רצונו של מקום ומקיימים את מצוותיו מבלי לסטות ימין ושמאל. (מעייין השבוע)

"ואעשך לגוי גדול ואברכך וגדלה שמך והיה ברכה" (יב,ב)

המילה "ברכה" היא כברכת מים, שהיא מקום ירידת המים מלמעלה והתכנסותם למטה, כך שאנו מברכים ברכה אנו מברכים את השפע מהעולמות העליונים עלינו. וכשאנו מקיימים את התורה והמצוות אנו מברכים את אלוקותו בארץ בבחינת: "והתהלכתי בתוכם, והייתי לכם לאלוקים ואתם תהיו לי לעם".

וזה שמסביר רבינו עובדיה ספורנו זצ"ל מה שאמר הקב"ה לאברהם "והיה ברכה", ע"י שתעבוד את ה' ותפרסם אלוקותו ירבה בזכותך כוח השכינה בארץ ואז תזכה "ואעשך לגוי גדול ואגדלה שמך".

גם אנו ככל שנרבה לקדש שמו ונקיים את המצוות בשמחה ובהתלהבות נזכה לקדש שמו של הקב"ה ולהרבות כוח השכינה והקדושה בארץ ולשפע רוב ברכות ממרום. (מעייין השבוע)

השקפת היהדות

המפתח לקבלת תפילות בידנו !

מסופר על הצדיק רבי ישראל הבעש"ט, מוסד תנועת החסידות שחי לפני כ- 250 שנה שהלך פעם אחת מחוץ לעיר מזיבוז' עם תלמידיו והגיע הזמן להתפלל מנחה, אמרו לו תלמידיו שאין להם מים לנטילת ידיים לפני התפילה, לקח הבעש"ט את המטה והיכה בו על האדמה ונבקע מעיין הזורם עד היום הזה ממנו נטלו ידהם ונקרא על שמו, וידועים מים אלו בסגולותיהם לרפאות כל חולי והרבה נוסעים ופקידים את המקום להשתמש במים אלו (כל סיפורי הבעש"ט ח"ד מאת ישראל יעקב).

ועולה השאלה, נטילת ידיים לפני כל תפילה חובה היא או מנהג שטוב לעשותו?

והתשובה הינה חד משמעית. נטילת ידיים לפני תפילת שחרית מנחה וערבית הינה חובה גמורה בין לגברים בין לנשים ולא משנה היכן מתפללים בביה"כ או בבית, ויש לחנך את הילדים לכך.

וטעמה מאחר והתפילה היא במקום הקורבנות שנאמר (הושע ידג) "ונשלמה פרים שפתנו", וכמו שהכהנים שהיו מקריבים קורבנות בבית המקדש, וקודם כניסתם היו מקדשים עצמם קרי נטילים במים את ידהם וורגלהם) כך מצווים אנו לעשות כן קודם התפילה מצד "היכון לפני אלוהיך ישראל".

ועוד החיוב ליטול ידיים קודם התפילה הוא מצד נקיות שנאמר: (תהילים כו,ו) "וארחץ בנקיון כפי ואטובבה את מזבחך ה'". (גמ' ברכות טו).

והרמב"ם בהלכות תפילה (פ"ד הל' א) כתב שיישנס חמישה דברים שמעכבים את התפילה ובכללם מנה את טהרת (=נטילת) הידיים, משמע מהרמב"ם שאם אין לאדם אפשרות ליטול ידיו הוא אינו יכול

הזמנים ע"פ לוח "אור החיים" של אופק תל אביב * **שעון חורף** * סוף זמן ק"ש לשבוע הבעל"ט 8:10- 8:13

יציאת ש"ר"ת: 5:51

יציאת שבת: 5:17

כניסת שבת: 4:26

להתפלל. אמנם האחרונים נחלצו ליישב את דברי הרמב"ם, בפרט ה"ביאור הלכה" למשנה ברורה (סי' צב ד"ה "צריך לרחוק") שכל דברי הרמב"ם לכתחילה אבל בדיעבד יצא ידי חובת תפילה (ילקו"י סי' ד עמ' שמט). הרמב"ם מדמה את נטילת ידיים לתפילה כנטילת ידיים לסעודת פת על כל דקדוקיה, אמנם להלכה מקילים באופן הנטילה אך המדקדק ליטול כמו בנטילת ידיים לפת אך לסירוגין תבוא עליו ברכה. בגמרא ברכות (יד:-טו). "אמר רבי יוחנן הרוצה לקבל עליו עול מלכות שמים שלמה יתפנה ויטול ידיו .. ויקרא קריאת שמע ויתפלל". ועוד מובא שם "אמר רבי חייא אמר רבי יוחנן: כל הנפנה ונוטל ידיו.. וקורא קריאת שמע ומתפלל, מעלה עליו הכתוב כאילו בנה מזבח להקריב עליו קורבן". למדים אנו מכאן את גודל החיוב והנחיצות ליטול ידיים לפני התפילה, וכתב על זה הגאון הגדול רחמים מזוז: מכאן תוכחה מגולה לגברים שבאים לתפילה ישר מהעבודה ולא נוטלים ידיהם, וכן לנשים שלא נוטלות ידהן קודם התפילה למרות שידהן עסקניות בסידור הבית ובטיפול בילדים. וכאן המקום לעורר את גבאי בתי הכנסת לתלות שלטים מאירי עינים על חובת הנטילה קודם התפילה, ולדאוג לנטילה ומגבת נקיים, ונטילה זו תשפיע על קיבול תפילותינו לרצון לפני אבינו שבשמים.

אויב או אוהב ?

מעשה שהיה

שמי ג'זנתן ואני מתגורר בארצות הברית בשכונת יוקרה יהודית. לפני כ-40 שנה הוריש לי אבי ז"ל צרכנייה בשכונת היוקרה שבעיר הגדולה, למעלה מ-2,000 משפחות חרדיות ודתיות התגוררו בשכונה והחיים היהודים היו תוססים בה כשההגירה למקום הולכת ונמשכת, כך שמרבית התושבים קנו בצרכנייה. הקופה בחנות צלצלה ומחזור המזומנים וההכנסות החודשיות היה עליז למדי, מה שאיפשר לי לעשות צדקות ובעיקר בסתר. לא רבים מיושבי השכונה הנזקקים ידעו שארגזי המזון שנשלחו אליהם, בעיקר בערבי חגים מקורם מהעסק שלי. שני גבאי הצדקה הצעירים שמרו את הפרויקט בסוד וקצרו לעצמם את התהילה של בעלי חסד ואני שמחתי כי כידוע "מתן בסתר יכפה אף" [שאדם שנותן בסתר חוסך מעל עצמו צער וחרון אף]. מחירי המצרכים בחנותי היו יקרים יותר מכל סופרמרקט אחר היות והייתי עסק די בודד שניצל את עובדת ה"אין ברירה", והיו כאלה ששילמו מחוסר ברירה היות ולא תמיד היה בידם היכולת לנסוע למרכז העיר ולקנות בזול יותר. את רוב רווחי העברתי לידיד טוב שלי שהיה חלפן כספים, ירא שמים ונהג לעסוק בעסקאות אטרקטיביות בבורסות העולם וכולם סמכו עליו. היה לנו "היתר עיסקא" ואת הרווחים השארתי אצלי כדי שימשיך להשקיע. יום אחד רכשה חברת מזון גדולה, ציפ' שמה, בנין בן שתי קומות מס' ק"מ מהצרכנייה שלי ופתחה במבצעי הוזלות, הרגשתי די מאוים ובמידה מסוימת איבדתי לקוחות. המרכז החדש היה אטרקטיבי ופה ושם שמעתי לקוחות שלי משוחחים ביניהם על מציאות ומבצעים מצוינים שכדאי בשבילם להזמין מונית ע"מ לרכוש הרבה ובזול. למרות זאת לא הורדתי מחירים שהרי לצרכנייה שלי יש שם טוב ומבחינתי מעשי הצדקה והחסד שעשיתי מיגנו אותי מפני מפולת וברייחת קונים. הרי הקב"ה זן ומפרנס לכל, שיננתי לעצמי, ומה לי לדאוג?! אך דיבורים לחוד ובטחון לחוד.... חצי שנה אחרי פתיחת הסופר החדש קלטו אזני שיחה בין שני קונים "שמעת... חברת ציפ' עומדת לרכוש את חנות ההלבשה שנסגרה לפני חודשיים, זו שניצבת ריקה מול המכולת של ג'זנתן". חשבתי שאני מתעלף, מיקום סניף נוסף מולי יגרום לצניחה מיידית ותלולה במכירות שלי וייגרם לי נזק מידי. התקשרתי לעורך הדין שלי וביקשתי שיבדוק האם נסגר כבר החוזה ביניהם או שנוכל אנו להיכנס למשא ומתן על רכישת החנות כעבור שצתיים הוא בישר לי כי המשא ומתן בעיצומו וציפ' מוכנה לשלם חצי מליון דולר על הסניף הנוסף, אבל הללו מסרבים כי הם רוצים יותר.... רוח רעננה נשבה בריאותי, הורתי לו להיכנס למשא ומתן "תוסיף עוד 100,000 דולר ותנסה לסגור.... חברת ציפ' כנראה החליטו לחסל אותי, לפני שנה הם רכשו מבנה מרוחק ועכשיו הם מתיימרים לפתוח חנות ממולי, היה לא תהיה." במשך שלושה שבועות התלה בנו החברה בי

ובחברת צי"פ כשהמחיר רק הולך ומאמיר למעשה היא היתה מוכנה לסגור על 900,000 דולר, עורך הדין התקשר אלי מבוהל ושאל: "מה עושים?" נשמתי עמוק וחשתי מסוחרר, כבד עלי הסכום אבל לא אתן להם למוטט אותי, "סגור את העסקה על מליון דולר, אין ברירה", הורתי לו. יצאתי לרחוב מביט לשמיים, כולי אובד עיצות, אני ממש לא צריך את החנות הזו שהרי מה אעשה בחנות ענקית שצריכה שיפוץ בעשרות אלפי דולרים... בקיצור בור בלי תחתית. התקשרתי לידידי החלפן שיבדוק כמה יש לי אצלו והוא אמר קרוב למליון דולר, "אוקי ידידי, קח לך חודש מהיום אני צריך את הכסף במזומן בהול! בהול! תמכור מניות, אגרות חוב, הכל!!" ואכן יומים לפני התאריך הנקוב הוא העביר לחשבון הבנק שלי קרוב למליון דולר, הוצאתי עוד קופת חסכון קטנה והעברתי את כל התשלום ליעדו. שבועיים שלושה אחרי שבוצעה העסקה התקשר אלי עורך דיני ועדכן אותי אותי "ג'ונתן, תנשום עמוק.... קרה לך נס, לפני שעה נודע לי שידידך הצ'נג'ר פשט רגל, הוא עשה כמה עסקאות גרועות ואיומות. וגם חצי מהמניות שרכש צנחו ב-70 עד 80 אחוז והוא השאיר חובות של עשרות מליונים לאנשים כמוך שעשו איתו היתר עיסקא, יצאת בנס ממכה כלכלית, תרקוד!!". התיישבתי רועד כולי, עצמתי את עיני, לפתע הבנתי כמה רחמן הקב"ה וטוב אלי, שאם לא כן עמל של 30 שנה היה יורד לטמיון, ללמדנו שבעצם מי שנראה מאיים ואויב, אין אוהב גדול ממנו! (הם למדו לקח- קובי לוי).

הלכות נטילה במצבים שונים[נ]

פינת ההלכה

נטילת ידיים לתפילה

- א. כל אדם צריך ליטול ידיו לפני התפילה בין בשחרית (ש"ע אורח סי' כז ס"ד) בין במנחה (ש"ע סי' רלג ס"ב) בין בערבית (משנ"ב סי' רלג ס"ט, כה"ח סי' רלג ס"ק יג) וילקו"י לרש"ל יחזק יוסף סי' כז ס"ה, הלכה ברורה לגאון דוד יוסף סי' כז ס"י וסי' רלג ס"ט, שו"ת אור לאיון לגר"צ אבא שאול ח"ב פ"מה ס"כד, משנה ברורה איש מכליה לגאון רחמים מזוז ראש ישיבת כסא רחמים ז"ב סי' רלג ס"ק 1) וחיוב הנטילה הוא בין לאיש ובין לאשה (משנ"ב איש מכליה הנ"ל, פסקי תשובות לגר"א מנדלבוס סי' ד ס"א והאיש מרדכי לגר"ח רבינו ח"ב שיעור יב עמ' קלו, שו"ת תשובות והנהגות לגר"מ שטרנבוך ח"א סי' עב) וכן יש לחנך את הילדים לכך (פסקי תשובות סס).
- הטעמים:** לנטילה זו הם משום נקיות [שמא נגע במקומות מכוסים או מטונפים] (משנ"ב סי' ד ס"ק לט, זכר היטב סי' ד אות 7, פסקי תשובות סי' ד ס"ק 25, ואיש מרדכי סס עמ' קאה-קא) וגם משום "היכוך" שהרי התפילה היא במקום הקורבנות שהיו מקריבים כשבית המקדש היה קיים וכמו שהכוהנים שהיו מקדשים ידיהם לפני עבודת הקורבנות ע"י נטילה כן מצווים אנו ליטול את ידנו קודם התפילה שכתוב (תהילים כו, "ארחץ בנקיון כפי ואסובבה את מזבחך ה'") (מגמ' ברכות טו, כה"ח סי' רלג ס"ק יג, פסקי תשובות סס ס"ק 25, והאיש מרדכי סס).
- ב. נטילת הידיים לתפילה היא ללא ברכה (ש"ע סי' כז ס"ה, סי' רלג ס"ב).
- ג. הגבאים בבתי הכנסת מתבקשים לרשום שלט בכניסה לבית הכנסת בו הם מבקשים מהציבור ליטול ידיהם קודם התפילה וכן להתקין מקום מכובד לנטילה כולל מגבת נקייה (כה"ח סי' כז ס"ק כח).
- ג. מעיקר הדין נטילת ידיים לתפילה אינה עם כלי אלא אפשר מתחת לברז, מכל מקום טוב ליטול בכלי (שו"ת אור לאיון ח"ב פ"מה ס"כד, פסקי תשובות סי' ד ס"ג, והאיש מרדכי סס עמ' רב).
- הסבר:** שולחן ערוך (סי' כז-ד) כתב: "צריך לרחוץ ידיו" משמע ללא כלי, מ"מ עדיף לחשוש לדברי הרמב"ם (הל' ברכות פ"ו הל' ב וכסף משנה סס) שכתב שהנטילה לתפילה דינה כנטילה לסעודת פת שהיא כידוע עם כלי (שו"ת אור לאיון סס, והאיש מרדכי סס).
- ד. הנטילה תהיה במים (ש"ע סי' כז ס"ד) מ"מ מים הפסולים לנטילת ידיים לסעודה כשרים לנטילת ידיים לתפילה (ש"ע סי' ד ס"א) [כגון: מים שנשתנו מראהן או שעשה בהם מלאכה או מלוחים וכדו' (משנ"ב סי' ד ס"ק ה)]. ואעפ"כ טוב להיזהר בנטילה זו כמו בנטילה לסעודת פת (פסקי תשובות סי' ד ס"ג).
- ה. מספר הנטילות בנטילה לתפילה הם רק פעם אחת על כל יד כדין כל נטילה משום נקיות (פסקי תשובות סי' ד ס"ג) אא"כ יודע בוודאות שעסק בדבר טינוף או דבר שיש בו רוח רעה שאז צריך ליטול ליטול 3 פעמים לסירוגין על כל יד (פסקי תשובות סס).
- עד היכן צריך ליטול? מעיקר הדין עד סוף קשרי אצבעותיו וראוי להחמיר לכתחילה עד סוף הפרק (הלכה ברורה סי' ד ס"ג, פסקי תשובות סס, הרמז"ס סס).
- ו. אין הניגוב מעכב בנטילה לתפילה ולכן אם אין לו במה לנגב ידיו רשאי להתפלל בלא לנגב ידיו (משנ"ב סי' כז ס"ק יד, כה"ח סי' כז ס"ק יד, הלכה ברורה סי' רלג ס"ט, והאיש מרדכי עמ' רב-ג).
- ז. אם אין מצויים בסביבתו מים לנטילת ידיים קודם תפילה [מצוי כשנמצאים בטיול ומחליטים לעצור

בדרך להתפלל :

* אם לא ידוע לו אם ידיו התלכלכו או נגעו במקומות מטונפים וכדו' - אין צריך ללכת ולחפש אחרי מים לנטילת ידיים (וע"פ שו"ע סי' כז ס"ה ומשנ"צ ס"ק טו, ושו"ע סי' רלג ס"ב) ודי בכך שיקנח וישפשף ידיו ב"מילי דמנקי" (משנ"צ סי' כז ס"ק כה, כה"ח סי' כז ס"ק כה, הלכה ברורה סי' כז ס"י, והא"ש מרדכי עמ' רא-רב) [מילי דמנקי" הכוונה שישפשף ידיו בכותל, במפה (הלכה ברורה סי' כז ס"י), במגבת, מטפחת נקיה, (פסקי תשובות סי' כז ס"ט) או בבגדיו (ילקו"י סי' ד ס"קא)].

הטעם: שמועיל בדיעבד ניקיון קל כנאמר בתהילים "ארחץ בניקיון כפי" - לא כתוב במים (כ"י סי' כז-ד-ה).

* אם ידוע לו שידיו התלכלכו או נגעו במקומות המטונפים וכדו' - צריך לחפש מים לנטילת ידיים לתפילה עד מרחק של "פרסה" [קצת יותר מ-4 ק"מ] לפניו בדרך הילוכו ועד מרחק של "מיל" [קצת יותר מ-1 ק"מ] לחזור לאחוריו (שו"ע סי' כז ס"ה, משנ"צ סי' כז ס"ק כו, כה"ח סי' כז ס"ה, משנ"צ סי' רלג ס"ק כה, שו"ע בעל התניא סי' כז ס"ג-ה, הלכה ברורה סי' כז ס"י-י"א, והא"ש מרדכי שם ועוד).

ודווקא כשידוע שיש שם מים אבל אם מסופק אם ימצא שם מים פטור מכך וינקה ידיו ב"מילי דמנקי" (פסקי תשובות סי' כז ס"ז, והא"ש מרדכי עמ' רב ועוד).

אם חושש שעד שימצא מים לנטילה יעבור זמן התפילה לא יחזר אחרי מים, אלא ינקה ידיו ב"מילי דמנקי" ושו"ע סי' כז ס"ד, משנ"צ סי' כז ס"ק כ-כא).

אם חושש שעד שימצא מים לנטילה לא יהיה לו מניין ויצטרך להתפלל יחיד אינו צריך לחזר אחר מים וינקה ידיו ב"מילי דמנקי" (משנ"צ סי' כז ס"ק כה, כה"ח סי' כז ס"ק כה, פסקי תשובות סי' כז ס"ז, והא"ש מרדכי עמ' רב ולא כהלכה ברורה ז"ה).

אם מחמת שיחזר אחר מים לנטילת ידיים יצטרך ללכת יחידי או שלא יוכל להגיע למחוז חפצו מבעוד יום, אינו צריך לחזר אחר מים וינקה ידיו ב"מילי דמנקי" (משנ"צ סי' כז ס"ק טז, כה"ח סי' כז ס"ק טז, הלכה ברורה סי' כז ס"יב).

ח. אם נטל ידיו בשחרית בקומו משנתו ושמר ידיו עד שהגיע לבית הכנסת לתפילת שחרית אינו צריך ליטול ידיו שוב, אך אם לא שמר ידיו [כגון: שעבר זמן רב מקומו משנתו עד שהלך לבית הכנסת (משנ"צ סי' כז ס"ק כג)] צריך ליטול ידיו לתפילה אע"פ שאינו יודע בוודאות שנגע בשום לכלוך או במקומות המכוסים וכדו' (שו"ע סי' כז ס"ה, הלכה ברורה סי' כז ס"י, ילקו"י סי' כז ס"ה, והא"ש מרדכי עמ' קא-קאז) .

הטעם: שנטילת ידיים שבשחרית בקומו משנתו פוטרת את נטילת ידיים לתפילת שחרית היות ואחד ממטרותיה העיקריות הוא עבור קריאת שמע ותפילה (על פי כ"י סי' ד ס"א, משנ"צ סי' ד ס"ק א).

ט. אם נטל ידיו לסעודה ולאחר מכן בתוך הסעודה או לאחריה הלך להתפלל מנחה או ערבית, אע"פ שלא הסיח דעתו משמירת ידיו צריך לחזור וליטול ידיו לצורך התפילה (משנ"צ סי' רלג ס"ק יט, כה"ח סי' רלג ס"ק טז, הלכה ברורה סי' רלג ס"טו).

הטעם: אע"פ שנטל ידיו לסעודה ושמר עליהם, מ"מ אין כאן נטילה לתפילה מצד "היכון" לתפילה (משנ"צ סי' רלג ס"ק יט, [מה שאין כן בנטילת שחרית שאחד ממטרותיה המוצהרות היא מצד "היכון" לתפילה] (ס).

י. אם סיים את לימוד התורה שלו ורוצה להתפלל צריך ליטול ידיו לתפילה (הרמ"א סי' רלג ס"ב), אע"פ שאינו נוגע באמצע לימודו בדבר המצריך נטילה, אע"פ מצוה ליטול ידיו בשביל התפילה (משנ"צ סי' רלג יח, כה"ח סי' כז ס"ק כו להחמיר כן, והא"ש מרדכי ח"ב שיעור יב עמ' קא להחמיר כן, משנ"צ א"ש מלח"א סי' רלג ס"ק ו, ספר אזה"ל שם לגר"מ פר"ז סי' רלג ס"ק ד להחמיר כן וע"כ, פסקי תשובות סי' כז ס"ח).

יא. אם התפלל מנחה וערבית סמוך לשקיעה ואינו יוצא מבית הכנסת אחרי תפילת מנחה כגון : שנשאר לשמוע שיעור תורה מספיקה לו נטילת ידיים שנטל לפני מנחה ואינו צריך ליטול שוב לפני תפילת ערבית (והא"ש מרדכי עמ' קאז, עיין משנ"צ סי' רלג ס"ק טז, כה"ח סי' רלג ס"ק ג, עיין פסקי תשובות סי' רלג ס"ט).

הטעם: שהרי נטל ידיו למנחה ונשאר בבית הכנסת נחשב כמי ששמר ידיו ולא הסיח דעתו (ס).
יב. המקפיד להתפנות לפני התפילה, הנטילה שנוטל ביציאתו מהשירותים מועילה לו לעניין נטילת ידיים לתפילה (עיין טור כ"י סי' כז ס"ג-ד שמדובר שאלם מהפנה לשירותים ואח"כ נוטל ידיו לתפילה משמע שזה מועיל לשניהם יחד).

שירת בקשות מרכזית באשדוד בכל ליל שבת בשעה 8:30 בבית הכנסת "בן ציון" [תוניס]
רח' חטיבת גבעתי אזור ג'

שירת בקשות באשדוד בכל ליל שבת ב- 9:30 בהשתתפות פייטנים כולל כיבוד קל בבית כנסת הרש"ש
[תמנים] רח' רבי מאיר בעל הנס [כניסה משד' ירושלים] קרוואן אזור ז'
מתארגנת עצומה של ילדים מגיל 8-14 ללימוד שירת בקשות והמקאמים ללא תשלום טל: 0523882802

ניתן לקבל דרשות של הרשל"צ עובדיה יוסף מידי שבוע במייל [דואר אלקטרוני] שולחים בקשה חד פעמית
למייל : Shabat@moreshet-maran.com * ניתן להוריד את השעורים הנ"ל בעמדות קול הלשון